

نگاه

ضرورت اسلامی شدن دانشگاه‌ها

سید محمودحسینی*

■ تفکیک جنسیتی در دانشگاه‌ها مدت‌هاست در مجلس مطرح شده. پیش از این بحث اسلامی‌شدن دانشگاه‌ها مطرح بود. با عرض تاسف پس از ۳۲ سال هنوز دانشگاه‌های ما به جایگاه مطلوبی نرسیده‌اند ما در کشوری دینی و حکومت جمهوری اسلامی زندگی می‌کنیم. ما با این دید انقلاب کرده‌ایم تا مبانی اسلام در کشور اجرا شود. ولی امروز اگر کسی وارد دانشگاه‌های ما شود باور نمی‌کند که وارد یک کشور اسلامی شده است. با وجود وضعیت استادان، دانشجویان و چهره‌ها و پوشش آنها نمی‌توان گفت این دانشگاه اسلامی است. گرچه نمی‌خواهم خدمات انجام شده را نیز نادیده بگیرم. اما فاصله زیادی تا اسلامی شدن داریم. اکثریت مردم کشور ما مسلمان هستند بارها شاهد اعتراضات مردم از مختلط بودن برخی کلاس‌های دوران ابتدایی بودهام. زیرا در برخی مدارس به‌دلیل کمبود امکانات مدارس دخترانه و پسرانه مختلط است. مردم ما روی این موضوع حساس هستند.

درست است که در دوره‌ای چاره‌ای جز این موضوع نبوده است. زیرا استادان و دانشگاه‌ها محدود بودند. اما امروز وضعیت ما با اوایل انقلاب فرق کرده و امکانات ما نیز در دانشگاه‌ها بالا رفته است. در این سال‌ها دانشگاه آزاد و پیام نور و چند دانشگاه دولتی دیگر نیز به جمع دانشگاه‌های ما اضافه شده است. پس اگر قرار باشد همچنان با نگاه ۱۰ سال پیش عمل کنیم، با مبانی اسلامی سازگار نیست. بسیاری از والدین وقتی شنیدند که در مورد تفکیک جنسیتی کارهایی در حال انجام است، از ما تشکر کردند. تفکیک جنسیتی دانشگاه‌ها با تفکر و ایده‌های ما، شهدا و انقلاب هم سازگاری دارد. ما فرزندان‌مان را به دانشگاه می‌فرستیم تا درس بخوانند، نه اینکه رابطه میان دختر و پسری برقرار کنند. چند دانشگاه به صورت آزمایشی تفکیک جنسیتی شده‌اند که نتیجه خوبی داشته و سطح سواد دانشجویان نیز بالا رفته است.

دخترها باید در دانشگاه آزاد باشند. اگر دانشجویان دانشگاهی همگی دختر باشند قادر هستند رااحت‌تر و آزادتر درس بخوانند. در دانشگاه دیگر هم باید یک قسمت را به آقایان و قسمتی را به خانم‌ها اختصاص داد. اگر باز هم امکانش نیست باید بخشی از کلاس را به آقایان و بخش دیگر را به خانم‌ها اختصاص داد. این جریان باید انجام شود و مرحله به مرحله پیش برود. اگر تعداد خانم‌ها و آقایان به حد تصاب می‌رسد باید کلاس‌ها با دانشگاه را جدا کنیم.

متأسفانه کسانی که در این خصوص جوسازی می‌کنند می‌گویند که پس بیایید پیام‌ورها را هم پرده بزنید و میان زن و مرد فاصله بیندازید. دید اسلامی ندارند. اسلام یعنی تسلیم امر پروردگار بودن. حجاب ضرورت دین است و این نکته باید از آموزش و پرورش تا دانشگاه‌ها رعایت شود. اگر اسلام در جامعه رعایت نمی‌شود دلیل این نخواهد شد که در دانشگاه نیز رعایت نشود. اینها مراکز آموزشی ما هستند که می‌خواهند فرزندان‌مان را تربیت کنند. اگر در دانشگاه‌ها که مرکز عالی آموزشی ما است قوانین اسلامی زیر پا گذاشته شود آیا نمی‌شود در جامعه آن را رعایت کرد؟ قاعدتا پاسخ مثبت نیست. پس رعایت قوانین اسلامی در مراکز آموزشی بسیار مهم است و دیگر اینکه عفت عمومی باید در این مراکز تربیتی لحاظ شود. زیرا دانشگاه‌ها قرار است تا علم آموزی و تزکیه را با هم انجام دهند. همین‌قدر کم هم که قوانین اسلامی را رعایت کرده‌ایم در علم پیشرفت کرده‌ایم اما اگر این پایبندی به اسلام را در دانشگاه‌هایمان رعایت کنیم، بیش از این نیز موفق می‌شویم.

از نسوی دیگر منتقدان تفکیک جنسیتی دو دلیل مهم را برای نظرشان عنوان می‌کنند و می‌گویند که زمانی که بحث تفکیک جنسیتی دانشگاه‌ها مطرح شد اسام(ره) با آن مخالفت کردند و دلیل دو اینکه جوانان ما چه زمانی باید رابطه سالم جنسیتی را بیاموزند تا در اجتماع به‌کار گیرند، اما پاسخ اینجاست که مرحوم امام برای ما الگو است و ما تابع نظرانتشان بوده و هستیم. اما من مطلبی از ایشان در این مورد ندیده‌ام. از سوی دیگر ما در اوایل انقلاب‌مان با کمبود امکانات آموزشی روبه‌رو بودیم و اگر تفکیک جنسیتی را اعلام می‌کردیم بسیاری از جوانان را از تحصیل منع و محروم می‌کردیم زیرا امکانات آن فراهم نبود. ولی امروز تراکم دانشجو کاهش داشته و امکاناتمان نسبت به گذشته بهتر است. دانشگاه‌های ما محل تحصیل است نه بازی برای دوست‌یابی و همسریابی.

اگر بحث روابط سالم است که این روابط سالم را فرزندان ما از کودکی در خانواده، کوچه و بازار و اقوام و خویشاوندان و همسایه‌ها می‌آموزند. اگر در دانشگاه احساس شد که بهتر است آموزشی در این خصوص داده شود یک واحد درسی به دروس دانشگاهی اضافه می‌کنیم. مگر دانشجویانی که دانشگاه‌هایشان تفکیک جنسیتی شده روابط اجتماعی غلطی در جامعه دارند و در برقراری روابط اجتماعی مشکل دارند؟

ما در مجلس وزیر را خواستیم تا نسبت به اسلامی شدن دانشگاه‌ها اقدام و جدیت داشته باشند از این روز از وزیر هم گله کردیم. ولی زمانی را تعیین نکرده‌ایم. این اتفاق در بخش اول برای برخی از دانشگاه‌ها شدنی است. اسلامی شدن دانشگاه‌ها تنها در تفکیک جنسیتی خلاصه نمی‌شود و شامل موارد دیگری هم می‌شود، اخلاق اسلامی، پوشش اسلامی، آداب اسلامی، رابطه اسلامی میان استاد و شاگرد می‌تواند حرکت اسلامی‌سازی دانشگاه‌ها را تسریع ببخشد. پایبندی به آداب اسلامی مختص به تفکیک جنسیتی و پوشش نیست.

■ نایب رییس کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس

مدیرکل دفتر پشتیبانی و حمایت آموزشی وزارت علوم در گفت‌وگو با «شرق»:

۷۰ درصد رشته‌های بازنگري شده در سال ۹۰ در حوزه علوم انسانی است

■ حوزه‌های علمیه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه علامه طباطبایی از همکاران ما در بازنگري علوم انسانی هستند

محمدحسین نجاتی

مسوولان وزارت علوم و مجریان بازنگري در علوم انسانی یک قدم به جلو برداشته‌اند. وزارت علوم با همکاری دانشگاه‌های کشور و مراکز نظیر حوزه‌های علمیه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه علامه طباطبایی اقدام به تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای بازنگري در علوم انسانی کرده‌است و در نظر دارد علوم انسانی و سایر رشته‌های دانشگاهی با شاخص‌های خاص خود را مورد بازنگري محتوایی قرار دهد. سرایت بازنگري در علوم انسانی به سایر رشته‌های دانشگاهی و جدا شدن وزارت علوم از بی‌نامگی در این حوزه در شرایطی است که پیش از این تنها علوم انسانی هدف بازنگري مسوولان و مجریان این سیاست قرار گرفته بود. همچنین با رفع موانعی همچون نداشتن مصداق، میزان و نقشه راه در بازنگري علوم انسانی امروز مسوولان وزارت علوم از بازنگري سالانه چهار هزار سرفصل دروس دانشگاهی خبر می‌دهند؛ مسأله‌ای که در نوع خود نشان‌دهنده اجرای فاز

موضوعی که در علوم انسانی آغاز کرده‌ایم بازنگري حدود ۲۰ هزار سرفصل درسی در این رشته است که طبق برنامه پنجم توسعه باید بتوانیم سالانه چهار هزار سرفصل را مورد بازنگري قرار دهیم.

■ پس بازنگري‌ای که پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی انجام داد، چه بود؟ سال گذشته نزدیک ۹۰ رشته تحصیلی را بازنگري و اصلاح کردیم که نزدیک به ۷۰درصد آنها مربوط به علوم انسانی بود.

در رابطه با بحث ۳۸ رشته‌ای که در پژوهشگاه انجام داده‌ایم باید بگوییم که دو نوع نگاه تحول در علوم انسانی

منظور داشتیم که کار کوتاه‌مدت و بلندمدت‌است. کار کوتاه را پژوهشگاه انجام داد و اعتقاد ما در این رابطه این است که هر کار اگر منجر به تغییر عنوان، سرفصل و منابع تأمین می‌شد مطلوب ما بود چرا که اگر یک منبع درسی به دانشجویان اعلام می‌شود، برای ۳۰ سال گذشته باشد، درست نیست و اصلاحاتی که پژوهشگاه انجام داد به صورت کوتاه‌مدت بود.

■ اما به نظر می‌آید کاری که پژوهشگاه انجام داد بیشتر در حد افزودن ظواهر و عناوین اسلامی به سرفصل‌ها بود.

چنین انتقادی بارها مطرح شد و به دست ما نیز رسید. اما هدف ما کوتاه‌مدت بود و حتی جای‌جا کردن سرفصل و منابع قدیمی انتظار ما را برآورده می‌کرد. اما کاری که پژوهشگاه انجام داد بازنگري در علوم انسانی نبود و برخی عنوان می‌کنند که این کاری واهی است در صورتی که سوال این است که چرا موضوع بازنگري از میان تمام چالش‌هایی که می‌تواند در حوزه علوم انسانی در اولویت باشد، مطرح شده است؟ چرا از توانمندسازی اعضای هیات علمی شروع نشده است؟ و چرا بازنگري سرفصل‌ها در اولویت قرار گرفت؟ نظر من این است که نه اینکه ما مهم‌تر از این مسأله نداشتیم، بلکه این موضوع از میان چالش‌های متعدد حوزه علوم انسانی دارای بیشترین همگرایی ملی

است. به طوری‌که از هر استادی با هر تفکر و نگرش سیاسی سوال شود که آیا باید سرفصل‌ها مورد بازنگري قرار گیرد، جواب مثبت می‌دهد و همگرایی ملی در آن ایجاد شده است.

■ نحوه ورود علوم اسلامی به علوم انسانی به چه شکلی است؟ آیا علوم انسانی زیر سایه علوم اسلامی یا علوم اسلامی زیر سایه علوم انسانی می‌رود؟ ما سعی داریم نحوه ورود براساس نظام و فلسفه اعتقادی و ارزشی باشد. منظور ما از بازنگري برنامه به‌روز کردن مشخصات کلی، هدف، روش،

دانشگاه

جدید از بازنگري در علوم انسانی و دروس دانشگاهی و ایجاد نگرانی‌هایی برای چگونگی بازنگري در رشته‌های دانشگاهی است. در این میان دکتر سعید قدیمی مدیرکل دفتر پشتیبانی و حمایت آموزشی وزارت علوم که از مجریان اصلی بازنگري در سرفصل‌های درسی دانشگاه‌ها است، در گفت‌وگو با شرق از سازوکارهای جدید وزارت علوم در این زمینه خبر می‌دهد. او با اشاره به اینکه «منظور ما از بازنگري برنامه به‌روز کردن مشخصات کلی، هدف، روش، سرفصل، منابع و محتوای دروس براساس شاخص‌های غنی سازی، بومی‌سازی و ارزش‌مداری است»، عنوان می‌کند: سال گذشته نزدیک ۹۰ رشته تحصیلی و دو هزار سرفصل را مورد بازنگري قرار دادیم که نزدیک به ۷۰درصد آنها مربوط به علوم انسانی بود. مدیرکل دفتر پشتیبانی و حمایت آموزشی وزارت علوم در گفت‌وگو با شرق به شرح آخرین اقدامات وزارت علوم در بازنگري در علوم انسانی می‌پردازد.

کرده است که حواشی آن بر متن علوم انسانی غلبه کرده. نه، این‌طور نیست و در حال حاضر رشته‌های حقوق، علوم سیاسی، تعلیم و تربیت و روانشناسی را مورد بازنگري قرار داده و کارهای زیادی را در این زمینه انجام داده است دانشگاه علامه یکی از بهترین دانشگاه‌ها بوده که در این حوزه ورود پیدا کرده و بهترین کارها را انجام داده البته خروجی بازنگري در این دانشگاه هم در کمیته‌ها مورد بازنگري قرار می‌گیرد و ارزیابی می‌شود.

■ بازنگري علوم اجتماعی و مطالعات زنان به چه دانشگاهی واگذار شده‌است؟ علوم اجتماعی را ما با توجه به حساسیت آن به صورت گرایش‌های مختلف به جاهای مختلفی واگذار کرده‌ایم و مطالعات زنان کارگروهی دیرتر شکل گرفت و عقب‌افتادگی داشت اما دانشگاه تربیت مدرس اصلاحات زیادی را به آن وارد کردند.

■ نظرها این کار گروه در اولین اقدام خود نام رشته مطالعات زنان را نیز عوض کرده‌اند.

بله. این رشته از این پس تحت عنوان مطالعات خانواده فعالیت می‌کند و تعداد دانشجویان این رشته قابل مقایسه با علوم اجتماعی و روان‌شناسی نیست.

■ اما در کنار دانشگاه علامه و پژوهشگاه مطالعات حوزه و دانشگاه به نظر می‌آید که شما و سیاست‌گذاران علاوه بر مراکز دانشگاه توجه ویژه‌تری نیز به حوزه‌های علمیه دارید.

یکی از جاهایی که به‌شدت ظرفیت بی‌بدیلی برای ما دارد حوزه‌های علمیه است، خصوصاً در حوزه علوم انسانی، به طوری‌که در شورای تحول در علوم انسانی بیشتر اعضای آن را حوزویان تشکیل می‌دهند و از همه ظرفیت‌های حوزه در این رابطه استفاده می‌کنیم.

■ در کنار همه این مسایل به نظر می‌آید شما در طرح‌های خود هنوز به نتایج روشنی برای بازنگري در علوم انسانی نرسیده‌اید؟ به عبارت دیگر برنامه‌ریزان هنوز نمی‌دانند آینده و خروجی بازنگري در علوم انسانی چیست؟

بله، ما نقش‌هایی داریم. ما به طور متوسط اگر بتوانیم سالانه در علوم انسانی و سایر رشته‌ها چهار هزار رشته را مورد بازنگري قرار دهیم، می‌توانیم ادعا کنیم که تکلیف قانونی خود را اجرا کرده‌ایم.

■ پس با این وجود عملاً در سال ۹۰ تکلیف قانونی شما اجرا نشده است؟

بله. ما در سال ۹۰ از چهار هزار رشته‌ای که باید مورد بازنگري قرار می‌دادیم بیش ۱۸۰۰ تا دو هزار رشته را مورد بازنگري قرار دادیم، البته آنقدر هم عقب نیستیم و دانشگاه‌ها و کمیته‌ها مشغول فعالیت هستند و این در شرایطی است که قانون برنامه پنجم نیز دیر اجرا شده شد.

■ قدم‌های بعدی شما در راستای پروژه بازنگري در علوم انسانی چیست؟

قدم‌های بعدی ما بحث نظریه‌پردازی در حوزه و ایجاد محتوای ارزش‌مدار است که باید عمومی‌تر شود. در دوران جدید بازنگري به همه ظرفیت‌ها واگذار شده، مسوولیت ارزیابی و تعیین وضع موجود و نقشه راه به این کمیته‌ها واگذار شده است.

آرشیو

معاون پژوهشی جهاد دانشگاهی اعلام کرد:

بازنگري رشته‌های تخصصی پژوهشگاه علوم انسانی

■ ایرنا ۱۳۰/۱۳۹۱: معاون پژوهشی جهاد دانشگاهی گفت: رشته‌های تخصصی پژوهشگاه علوم انسانی جهاد دانشگاهی به منظور وارد کردن علوم اسلامی در رشته‌های مختلف علوم انسانی بازنگري می‌شود. سعید قاضی افزود: در حال حاضر روش‌های مختلف مطرح‌شده برای بازنگري در دوره‌های پژوهشی این پژوهشگاه در حال انجام است و در این زمینه با حوزه علمیه قم، جامعه‌المصطفی و دارالحديث مشورت‌های لازم انجام شده است تا همکاری و هماهنگی میان حوزه و دانشگاه در حوزه علوم انسانی شکل گیرد. وی افزود: جهاد دانشگاهی و مجموعه‌های حوزوی یادشده دارای هدف یکسان هستند و مقرر شده است تا با همکاری اندیشمندان و کارشناسان حوزه و دانشگاه موضوعات اسلامی در حوزه‌های علوم انسانی مانند جامعه‌شناسی، اقتصاد، ادبیات و دیگر حوزه‌ها وارد شود. قاضی‌مغربی خاطرنشان کرد: در حال حاضر علوم انسانی در کشور نشأت گرفته از غرب است و این درحالی است که فرهنگ اسلامی دارای غنای کافی در این حوزه است. وی افزود: بازنگري در پژوهشگاه علوم انسانی وابسته به جهاد دانشگاهی از اسفندماه سال گذشته آغاز شده است و تا نیمه اول امسال این بازنگري نهایی می‌شود. معاون پژوهشی جهاد دانشگاهی اظهار داشت: با بازنگري در رشته‌های پژوهشگاه علوم انسانی وابسته به جهاد دانشگاهی می‌توان به فرمایش مقام معظم رهبری و ورود علوم اسلامی به علوم انسانی جامه عمل پوشاند.

کلاه وزیر علوم از معطل ماندن سرفصل‌های علوم انسانی

■ مهر ۱۷/۱/۱۳۹۱: وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از معطل ماندن سرفصل‌های بازنگري‌شده علوم انسانی در شورای تحول علوم انسانی کشور انتقاد کرد. کارمن دانشجو اظهار داشت: سرفصل‌های بازنگري‌شده علوم انسانی را پنج ماه است که به شورای تحول علوم انسانی فرستاده‌ایم و قول داده بودیم که این سرفصل‌ها را در مهرماه ۹۰ اعمال کنیم که متأسفانه تاکنون هیچ پاسخی به ما داده نشده است. وی خاطرنشان کرد: با تمام احترامی که برای شورای تحول علوم انسانی قایلیم، اما انتظار داریم که هر میزان از سرفصل‌های بازنگري‌شده را که مورد تأیید آنهاست هرچه سریع‌تر به ما ابلاغ کنند تا ما هم بتوانیم آنها را در اختیار دانشگاه‌ها قرار دهیم. دانشجو تأکید کرد: نمی‌توان انتظار داشت که صددرصد سرفصل‌های علوم انسانی بازنگري شوند و سپس آنها را به دانشگاه‌ها تحویل داد، بلکه باید به این مقوله به شکل یک فرآیند تدریجی نگاه کرد. وی با بیان اینکه علوم انسانی، راه و جهت را به ما نشان می‌دهد، افزود: تحول علوم انسانی باید هرچه سریع‌تر انجام شود و جامعه و ملت ما منتظر است و خروجی می‌خواهد. وزیر علوم تصریح کرد: استادان علوم انسانی ما باید به نگرش توحیدی و مادی آشنایی کامل داشته باشند، مرز میان آنها را بشناسند و بتوانند آموزش‌های تخصصی را به خوبی ارایه کنند و در عین حال به تفکر توحیدی معتقدباشند.

راه‌اندازی شعبه‌ای از دانشگاه «علامه طباطبایی» در قم

■ شرق ۲۷/۲/۱۳۹۱: دامنه همکاری‌های حوزه و دانشگاه در بازنگري علوم انسانی به تخصیص امکانات سخت‌افزاری برای حوزه‌های علمیه رسیده است. از دانشگاه علامه طباطبایی تهران خبر می‌رسد، این دانشگاه و مسوولان آن به دنبال راه‌اندازی شعبه‌ای از تنها دانشگاه علوم انسانی کشور در شهر قم هستند تا متخصصان حوزوی قم حضور در این مرکز سهیم بالاتری در اجرای سیاست‌های بازنگري در علوم انسانی ایفا کنند. اقدام دانشگاه علامه طباطبایی تهران در شرایطی است که این دانشگاه در طول سال‌های اخیر در اجرای سیاست‌های اسلامی شدن دانشگاه‌ها و بازنگري در علوم انسانی با همکاری حوزه‌های علمیه و موسسه امام خمینی(ره) قم همواره پیشقدم بوده است. در حال حاضر دانشگاه علامه طباطبایی تهران با حمایت وزارت علوم و سهیم بالای که در بخش محتوایی بازنگري در علوم انسانی دارد، قدمی بالاتر از سیاست‌های پیشین خود یعنی استفاده از ظرفیت‌های حوزه‌های علمیه در بخش‌های محتوایی برداشته است و سعی دارد با تأسیس واحدی در شهر قم سهیم حوزویان در تدوین و اجرای برنامه‌های وزارت علوم در این زمینه را بیش از پیش افزایش دهد. حجت‌الاسلام شریعتی، رئیس دانشگاه علامه طباطبایی با اعلام خبر تأسیس شعبه پژوهشی دانشگاه علامه در شهر قم ابراز کرد: این دانشگاه در جهت تعامل و استفاده از پژوهش‌های حوزوی در قم تأسیس می‌شود چرا که دانشگاه به حوزه نیاز دارد و در بررسی نیازهای علوم انسانی باید استفاده از حوزه حضور داشته باشند و نظارت کنند. او با بیان اینکه هرچه بتوانیم علوم انسانی را ساماندهی کنیم، مشکلات جامعه کمتر می‌شود، عنوان می‌کند: ساماندهی نشدن علوم انسانی، موجب تخریب و انحراف می‌شود و در این راستا وزارت علوم قدم‌های جدی برای بازنگري این علوم برداشته است.